

сложной ступени освоения декоративного искусства в области Художественной обработки металлов.

Литература:

1. Голубева, О.Л., Основы композиции, Москва, Изобразительное искусство, 2001.
2. Кабижанова Г. К., Содержание и методы обучения основам декоративной композиции в системе художника-педагога, Алматы, 1999.
3. Клюка А.В., Технология художественной обработки металлов давлением, Ростов-на-Дону, ДГТУ, 2005 г.
4. Паранюшкин, Р.В., Композиция: теория и практика изобразительного искусства, Ростов, Феникс, 2005.
5. Степанов А.В., Малыгин В.И., Объемно-пространственная композиция, Учеб. для вузов, Москва, Архитектура, 2003.
6. Флеров А.В. Материаловедение и технология художественной обработки Металлов, Москва: Высш.шк., 1981.
7. Daghi, I, Mijloacele de realizare a compoziției decorative frontale, Ciușuiău, Lumina, 1993.
8. Focillon H., Viața formelor, București, Editura Meridiane, 1977.

У статті розкриваються основні методологічні положення специфіки вивчення сучасної композиційно-проектної діяльності в галузі художньої обробки металу. Створення художнього образу багато в чому визначається пластичними можливостями конкретного матеріалу, технологічними прийомами виготовлення декоративних об'єктів або об'єктів дизайну з металу.

Ключові слова: Сучасна композиційно-проектна діяльність, художня обробка металу, властивості металів, пластичні можливості матеріалу, технологічні прийоми, декоративні композиції, художній образ, об'єкти дизайну з металу.

The article describes the basic methodological principles for the specific study of contemporary compositional design activities in art-metal. Artistic image's creation is largely determined by the plastic potential of concrete material, technological creative methods for decorative or design objects made of metal.

Keywords: Contemporary compositional design activity, art-metal, the properties of metals, plastic potential of material, technological creative methods, decorative compositions, artistic image, design objects of metal.

УДК 378

Г.М. Федорук
м. Вінниця, Україна

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ У ТРУДОВОМУ НАВЧАННІ

Постановка проблеми. У процесі вирішення завдань економічної освіти й виховання учнів СЗШ учитель технологій має дотримуватися таких дидактичних умов: а) вдосконалення змісту навчального предмету в напрямі посилення спрямованості цього змісту на поповнення багажу економічних знань учнів, формування їхнього економічного мислення; б) розв'язання учнями завдань, що безпосередньо пов'язані з певною професійною діяльністю; в) максимальне наближення змісту, форм і методів діяльності учнів на навчальних заняттях до умов практичної діяльності учителя технологій у школі.

Розвиток мислення, професійних здібностей, творчих рис учнів здійснюється оптимально тоді, коли навчальний процес не лише враховує психологічні особливості учня, але й побудований на них, включений у їхню психічну діяльність через мотиви, інтереси, пізнавальні потреби, цілі і завдання; коли учень активний і самостійний у навчальній роботі; коли навчальна діяльність побудована таким чином, що учень вже в процесі навчання здатний застосувати свої знання. Ці умови найкраще можна зреалізувати на практичних заняттях.

Аналіз останніх досліджень. Концепцією загальної середньої освіти визначено, що вивчення основ економічних знань у школі може здійснюватися за різними рівнями складності (за змістом і обсягом навчального матеріалу). Економічна освіта є невід'ємною складовою освіти громадянина і необхідною умовою розбудови економічно міцної держави.

На основі економічного виховання формуються такі особистісні якості школяра, як бережливість, заощадливість, господарність, необхідні не лише у виробничо-економічній діяльності, але й у стосунках поза сферою матеріального виробництва, у повсякденному житті. Тому ця підготовка молоді є важливою умовою підвищення продуктивності праці, забезпечення наукового рівня господарювання, активності громадян в управлінні виробництвом.

Значні потенційні можливості в плані економічного виховання школярів притаманні практично всім навчальним предметам. Але особлива роль у цьому відношенні належить трудовому навчанню і пов'язаній з ним суспільно корисній, продуктивній праці, профорієнтації та позакласній виховній роботі трудового спрямування.

У дослідженні педагогічних аспектів економічного виховання мають наукове й практичне значення праці педагогів В. Абрамова, А. Ахметова, Ю. Васильєва, В. Дідуха, В. Мадзігона, А. Нісімчука, О. Падалки, В. Розова, І. Смолюка, О. Шпака та інших, у яких розглядаються загальні питання підготовки учителів до економічного виховання учнів у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи.

Недостатнє вивчення цього питання педагогічною наукою дає підстави констатувати, що методична підготовка вчителів СЗШ не задовольняє належною мірою потреб, пов'язаних із підготовкою учнів до життя й діяльності в складних економічних умовах. Учителю трудового навчання (технологій) нерідко змушений самотужки заповнювати прогалини в своїй економічній підготовці, щоб реалізувати завдання економічного виховання школярів у процесі навчально-виховної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з таких позицій, навчальні заняття з основ економічних знань мають проводитися з використанням шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів, елементів практичних дій, спрямованих на формування вмінь і навичок певної професійної діяльності.

З метою активізації учнів на навчальних заняттях і розвитку їхнього творчого мислення можна практикувати постановку запитань учнями один одному. Практика доводить, що такі запитання самих учнів мають більшу ефективність, ніж запитання, поставлені вчителем. По-перше, коли учень, готуючись до практичного заняття, знає, що йому можуть бути поставлені запитання товаришами з класу, його ставлення до вивчення теми змінюється, бажання виявити свої здібності примушує працювати більш ретельно, самостійно, всебічно продумувати матеріал. Ця мотивація сприяє активізації мислення, підвищує відповідальність, розвиває творчу самостійність. По-друге, при цьому в певній мірі здійснюється зворотний зв'язок з вивчення теми. Учителю може поставити складні запитання, створити проблемні ситуації, проте запитання учнів можуть бути неочікуваними й цікавими, відображатимуть поглиблену підготовку до занять, незнання тих сторін, які вчителю здаються зрозумілими. По-третє, учень, який ставить запитання, вчиться формулювати свою думку, слухати, аналізувати відповідь, дещо побачити, вловити нерозкриті сторони, моменти, що, на думку самих учнів, допоможе в майбутньому. По-четверте, на практичному занятті кожний учень братиме активну участь в обговоренні проблем, що викликають інтерес у поглибленому вивченні проблеми.

Активно може бути використана така форма, як аналіз відповіді учнями класу в малих групах. Схема аналізу дається вчителем на вступному занятті. Дотримуючись схеми як основи аналізу, кожен учень вносить у характеристику відповіді товариша власний елемент. Це збагачує інформацією всіх учасників обговорення. Заслужовує на увагу такий шлях активізації учнів, як використання методики «мозкової атаки». З цією метою перед заняттям учитель оголошує тему, але не визначає ні відповідачів, ні виступаючих. На самому занятті він ставить кілька важливих запитань з теми. Із названих запитань опитуються всі учні. При цьому дозволяється висловлювати будь-які думки за умови їхнього аргументування. Водночас забороняється критикувати висловлені думки товаришів. Загальна обробка висунутих ідей, обґрунтування їхніх правильних чи неправильних позицій, повідомлення правильного рішення доручається найкомпетентнішому у цих питаннях учневі. При цьому не

виключається й допомога вчителя. Такий прийом сприяє тому, що учні висувають багато ідей, створюється сприятлива емоційна ділова ситуація.

У методиці методу «мозкова атака» виділяються такі етапи.

Перший етап – це теоретична підготовка. На вступному занятті учням розкривається сутність і структура методу «мозкова атака» в компонентах: постановка завдання; варіативне вирішення – боротьба ідей; вибір або конструювання раціонального вирішення завдання; підведення підсумків.

Другий етап – формування в учнів на практичних заняттях умінь застосування методу «мозкової атаки» у процесі трудового навчання. Наприклад, заняття з теми «Собівартість продукції» може бути проведено у вигляді ділової гри. Один із учнів може виступати в ролі вчителя, обирається група експертів, решта учнів – виконавці виробничих завдань. Відповідно до програми трудового навчання учні складають завдання для практичних робіт. Підсумки цієї роботи – колективне розв’язання економічних завдань підприємства.

Педагогічні задачі можна розглядати як важливу передумову формування педагогічної технології учителя трудового навчання, де аналітичні і конструктивні підходи до об’єкту впливу виступають як одиниця системного аналізу. Педагогічні задачі варто розглядати як першооснову формування педагогічних умінь.

З огляду на специфіку діяльності вчителя трудового навчання з економічного виховання учнів завдання для учнів можна поділити на такі два види: аналітичні задачі, що імітують реальні дії, призначення яких формувати в учнів уміння аналізувати економічну ситуацію, виділяти в ній головне й другорядне для конкретного випадку і знаходити найбільш імовірні шляхи її вирішення; проектувальні задачі, що вимагають не лише попереднього аналізу ситуацій, але й передбачуваного самостійного знаходження учнями проектів економічного впливу в запропонованих умовах.

В обох випадках їхнє використання допомагає вчителю з’ясувати, як учні засвоїли певні теоретичні положення, чи уміють використовувати їх для пояснення економічних фактів, явищ і процесів.

При використанні економічних задач на практичних заняттях з трудового навчання можуть бути застосовані такі прийоми: колективне обговорення тексту задачі, індивідуальне завдання двом-трьом учням, складання учнями аналогічних задач з економічної тематики на основі власних спостережень за роботою вчителів, пошуки економічних задач з літературних джерел.

Варто наголосити на користі від самостійних пошуків учнів матеріалів для задач у літературних джерелах, оскільки це вчить виділяти в них важливі аспекти економічного виховання.

У процесі проведення занять із використанням економічних задач розглядаються різні варіанти задач, створюються проблемні ситуації, за яких учні самостійно шукають відповідь на те чи інше запитання. Нові варіанти задач спонукають учнів шукати взаємозв’язки явищ, осмислювати їхнє розв’язання в нових напрямках. З огляду на це, необхідно так організувати заняття, щоб перед учнями частіше виникали проблеми й ситуації, що спонукали б їх до нових рішень.

У процесі розв’язання економічних задач важливо не відкидати неправильні відповіді учнів, а шляхом правильно поставлених додаткових запитань спонукати їх самих відмовлятися від помилкових суджень. Якщо учень переконується в своїй помилці сам, то це сприяє розвитку його інтересу до вирішення подібних задач, а правильні висновки викликають бажання ще більше активізувати свою діяльність.

Економічні задачі – це задачі, різні за змістом, спрямованістю і складністю, становлять стереотип звичної технології педагогічного мислення: всі вони зорієнтовані на те, щоб навчити учнів самостійно спостерігати економічні явища, виховувати в них прагнення до пошуку, підвищувати й розвивати інтерес і схильність до економічної діяльності.

Економічні задачі, робота над ними на навчальних заняттях, дають можливість учням широко уявити собі педагогічний процес, виробити в них почуття впевненості у своїх можливостях.

Особливе місце у виробленні економічних умінь і навичок належить методу ділових ігор у розв'язанні економічних завдань. Ділова гра у навчальному процесі – це тренінг учителя трудового навчання у професійній діяльності. За її допомогою можна програмувати будь-яку конкретну ситуацію, з якою може зустрітись учень.

Найважливішою особливістю рольових ігор є те, що вони забезпечують не лише емоційне входження учасників у ситуацію, а й дозволяють застосовувати різні стратегії, створюють оптимальні умови для розвитку передбачуваності економічних подій, гнучкості мислення. Економічна гра вчить особистість колективної індивідуальної діяльності, прийняттю самостійних і скоординованих рішень, стимулює практичні навички, розвиває уяву й інтуїцію[2; 3].

У процесі економічної підготовки учнів можуть використовуватись такі модифікації ділових ігор:

1. **Імітаційні ігри.** На занятті імітується діяльність колективу чи окремого його члена (наприклад, збори учнів групи, засідання предметної комісії учителів трудового навчання, батьківські збори).

2. **Операційна гра.** У таких іграх відпрацьовується тактика поведінки і дій, виконання певних функцій і обов'язків конкретної особи (економіста, учителя трудового навчання, директора підприємства ін.)

3. **Метод інсценування.** У спеціально створеній ситуації на економічну тематику обирається стиль поведінки.

4. **Метод психодрами і соціограми.** Це ускладнений варіант попередньої гри, в якому вимагається від її учасників уміння відчувати себе в колективі, оцінювати і змінювати стан інших людей, увійти з ними у контакт.

Можливі два способи побудови ділових ігор: учасники одержують завдання, що передбачають сувору регламентацію наступного етапу; учасники отримують неповну, часткову інструкцію, що передбачає свободу дій.

Нами були узагальнені певні дидактичні умови щодо побудови ділових ігор: постановка чіткої мети й визначення змісту професійних реалій; протікання в умовах невимуженості і творчості; забезпечення оперативного зворотного зв'язку між керівником та її учасниками; максимальне наближення до реальних умов і регламентування в часі; розв'язання актуальних проблем, використання пропонованих алгоритмів, за необхідності можна вносити зміни й доповнення в залежності від інтересів учасників; забезпечення дидактичними матеріалами (таблицями, текстами, схемами); стимулювання дискусії з вирішення того чи іншого питання; можливість вільно висловлювати різні думки, вирішення, використовуючи метод аргументування; виключення авторитарності: керівник лише спрямовує учасників до прийняття певних рішень, його ставлення до учнів доброзичливе, основний метод роботи – роз'яснення; відповідність умов ділової гри можливостям та інтересам її учасників; здійснення поступового входження учасників у гру, визначення умов гри (правдоподібними); гра має характер змагальності з метою активізації діяльності її учасників; розроблені способи оцінки різних дій входять до структури професійно-педагогічної діяльності; мають місце обговорення, оприлюднення й аналіз одержаних результатів, розробка загальних підходів і дій.

Висновки. Встановленню органічного зв'язку між теорією і практикою може сприяти, як переконують результати пошуково-експериментальної роботи, моделювання педагогічних ситуацій з економічного виховання учнів. Опираючись на теоретичні знання, кожний учитель у процесі їхнього вирішення відпрацьовує власну систему педагогічних засобів впливу на учнів. Моделювання педагогічних ситуацій з економічної освіти учнів включає різноманітні підходи до їхньої реалізації, має бути системним і забезпечувати певну цілісність його механізмів і послідовність реалізації принципу наступності в розвитку системи знань учнів.

У діловій грі, як і в інших формах навчання, зближуються педагоги й діти, за допомогою методичних засобів гра стає не лише особистою, але й соціально значущою, оскільки в діловій грі на практиці учень відповідає не тільки за себе, а й за інших, передає свої знання іншим, навчається і навчає інших, тобто перебуває в позиції і учня, і педагога.

Використання ділових ігор дає можливість перенести центр уваги у навчанні з процесу передачі, переробки й засвоєння знань, змістити його на моделювання цілісного змісту певної професійної діяльності. Одиницею роботи вчителя й учня у такому випадку виступає не засвоєння певної порції інформації, а певна економічна ситуація в усій її неоднозначності, суперечливості. Ситуація несе в собі зародок економічного мислення, дозволяє динамічно презентувати предметний і соціальний зміст освіти.

Література:

1. Васильев Ю.К. Экономическое образование и воспитание учащихся./ Ю.К. Васильев. – М.: Педагогика, 1983.- 96 с.
2. Дідух В.О. Економічне виховання //Загальноосвітня підготовка учнів у процесі трудового навчання./ В.О.Дідух.- К.: Освіта, 1994. - С.110-118.
3. Носаченко І.М. Формування економічної культури майбутніх учителів //Формування морально-професійної культури майбутнього вчителя./ І.М. Носаченко. – Тернопіль: ТДП, 1991. – С.90-91.
4. Падалка О.С. Економічне виховання в школі// Трудова підготовка в закладах освіти. – 1998. - №2. –С.29-32.
5. Фіцула М.М. Педагогіка: [Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти]/ М.М. Фіцула. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. – 546 с.
6. Фрейкман Е.Ю. Экономика и бизнес: [Учебное пособие для 10-11 классов]. / Е.Ю. Фрейкман. – М.: Просвещение, 1994. – 120 с.
7. Шпак О.Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти./ О.Т. Шпак. – К: Четверта хвиля, 2000. – 352 с.

В статті розглядаються методичні аспекти економічної освіти учнів у викладанні основ технологій в середній загальноосвітній школі. Встановлено, моделювання педагогічних ситуацій з економічної освіти учнів включає різноманітні підходи до їхньої реалізації, має бути системним та забезпечувати певну цілісність його механізмів і послідовність реалізації принципу наступності в розвитку системи знань учнів.

Ключові слова: економічна освіта, педагогічне моделювання, економічні задачі, технологія.

В статье рассматриваются методические аспекты экономического образования учащихся в изложении основ технологий в средней общеобразовательной школе. Установлено, что моделирование педагогических ситуаций экономического образования учащихся подразумевает различные подходы в их реализации, должно быть системным и обеспечивать определенную целостность его механизмов и последовательность реализации принципа преемственности в развитии системы знаний учащихся.

Ключевые слова: экономическое образование, педагогическое моделирование, экономические задачи, технология.

In the article the methodical aspects of economic formation of pupils in exposition of bases technologies are examined at high general school. It is set that design of pedagogical situations of economic education pupils implies different approaches in their realization, must be the system and to provide certain integrity of this mechanism and sequence of realization of principle of succession in development of the system of knowledge of pupils.

Keywords: economic education, pedagogical design, economic tasks, technology.